

ĐẶT VÂN ĐỀ

- Tần suất trisomy 21, trisomy 18, trisomy 13 là: 1:800; 1: 3000; 1: 5000.
- Trẻ lèch bội nhiễm sắc thể: đa dị tật, chậm phát triển tâm thần vận động vô sinh...
- ➡ Cần chẩn đoán tiền sản với xét nghiệm di truyền.
- **NHỮNG ĐỐI TƯỢNG NÀO cần chẩn đoán di truyền học?**
 - Trước đây: Tầm soát ở thai phụ >35 tuổi, chỉ đạt hiệu quả 30%.
 - Ngày nay: đánh giá nguy cơ thai kỳ => tăng hiệu quả sàng lọc.
- Có hai chương trình sàng lọc:
 - **3 tháng giữa thai kỳ:** xác định thai kỳ nguy cơ cao => Chọc ối => Chấm dứt thai kỳ. Độ nhạy: 56% - 71%, tỉ lệ dương tính giả: 5%.
 - **3 tháng đầu thai kỳ:** xác định thai kỳ nguy cơ cao => Sinh thiết gai nhau $\frac{1}{2}$ Chấm dứt thai kỳ sớm. Độ nhạy: 90%, tỉ lệ dương tính giả: 5%.

Người hướng dẫn khoa học: TS.BS HUỲNH THỊ THU THỦY

Người thực hiện: BS NGÔ THỊ KIM LOAN

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

➡ 10% thai kỳ lèch bội bị bỏ sót.

➡ **Cần chương trình sàng lọc có hiệu quả cao hơn nữa!**

- Theo FMF: Sàng lọc ở 3 tháng đầu thai kỳ kết hợp với những dấu hiệu chi điểm mới trên siêu âm :

- Bất són xương mũi
- Bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch
- Dòng phuy ngược qua van ba lá

➡ tăng độ nhạy lên 95%, giảm tỉ lệ dương tính giả xuống 2,5%.

- Việt Nam: Chưa có nghiên cứu về vấn đề này ➡ Thực hiện NC, nhằm: Xác định giá trị chẩn đoán của những dấu hiệu chi điểm mới với mong muốn:

- Tăng tỉ lệ phát hiện.
- Rút ngắn thời gian chờ đợi.
- Chấm dứt thai kỳ sớm.

MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU

MỤC TIÊU TỔNG QUÁT:

Xác định giá trị chẩn đoán của những dấu hiệu chi điểm mới trên siêu âm ở quý một thai kỳ đối với một số lèch bội nhiễm sắc thể ở thai kỳ có nguy cơ cao trên những thai phụ đến khám thai tại bệnh viện Từ Dũ trong thời gian từ 1 tháng 1 năm 2011 đến 30 tháng 6 năm 2011.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

MỤC TIÊU CHUYÊN BIỆT:

- Khảo sát kết quả bộ nhiễm sắc thể các loại của những thai kỳ trong nghiên cứu.
- Xác định độ nhạy, độ đặc hiệu, tỉ lệ dương tính giả, giá trị tiên đoán dương, giá trị tiên đoán âm của từng dấu hiệu chỉ điểm mới: “bất sản xương mũi”, “bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch thai nhi”, “dòng phết ngược qua van ba lá tim thai nhi” trên siêu âm ở quý một thai kỳ đối với một số lách bội nhiễm sắc thể ở những thai kỳ có nguy cơ cao.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

5

MỤC TIÊU CHUYÊN BIỆT:

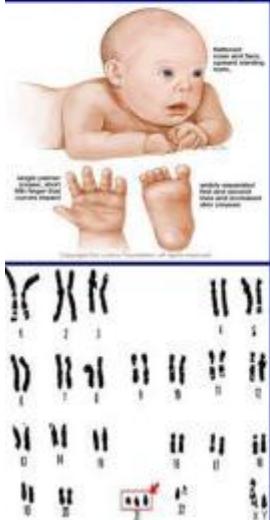
- Xác định độ nhạy, độ đặc hiệu, tỉ lệ dương tính giả, giá trị tiên đoán dương, giá trị tiên đoán âm khi kết hợp cả ba dấu hiệu chỉ điểm mới trên siêu âm ở quý một thai kỳ đối với một số lách bội nhiễm sắc thể ở những thai kỳ có nguy cơ cao.
- Mô tả một số biến chứng, tác dụng phụ xảy ra trong vòng một tháng sau sinh thiết gai nhau.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

6

TỔNG QUAN TÀI LIỆU

SƠ LƯỢC VỀ CHẨN ĐOÁN TRƯỚC SINH:

- 1866, lần đầu tiên Langdon Down mô tả những đặc điểm kiêu hình của một nhóm người kém phát triển tâm thần => Hội chứng Down.
- 1959, J. Lejeune tìm ra cơ chế phát sinh hội chứng Down: trisomy 21.
- Đầu thập niên 90: đưa ra chương trình sàng lọc sinh hóa máu mẹ và “độ mờ da gáy dày” trên siêu âm thai nhi vào tháng thứ 3 của thai kỳ.

7

– Cuối thập niên 90: hiệp hội y khoa thai nhi FMF đưa ra kết luận:

- “75% thai nhi trisomy 21 có độ mờ da gáy dày và 56 – 71% bất sản xương mũi”.
- Chiến lược sàng lọc bất thường nhiễm sắc thể với sinh hóa huyết thanh mẹ và độ mờ da gáy thai nhi có độ nhạy 90%, tỉ lệ dương tính giả 5%

– Năm 2005: FMF công bố chiến lược sàng lọc bất thường nhiễm sắc thể ở 3 tháng đầu thai kỳ đạt được độ nhạy 95%, tỉ lệ dương tính giả 2,5% khi có kết hợp các dấu hiệu chỉ điểm mới trên siêu âm:

- Bất sản xương mũi
- Bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch thai nhi
- Dòng phết ngược qua van ba lá tim thai nhi

8

ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU:

Dân số mục tiêu: Thai phụ người Việt Nam.

Dân số nghiên cứu: Thai phụ người Việt Nam đến khám thai tại bệnh viện Từ Dũ, được nhận diện là thai kỳ nguy cơ cao lichen bội nhiễm sắc thể qua qui trình tầm soát lichen bội nhiễm sắc thể ở quý 1 thai kỳ tại bệnh viện thỏa các tiêu chuẩn chọn mẫu, đồng ý tự nguyện tham gia nghiên cứu.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

9

PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU:

Thiết kế nghiên cứu: Mô tả - Xác định giá trị của xét nghiệm chẩn đoán
(Evaluation of diagnostic test)

Cỡ mẫu:

Ước lượng cỡ mẫu tối thiểu theo công thức: $n = \frac{Z^2 \cdot p(1-p)}{d^2}$

n: số thai phụ cần nghiên cứu

Z: khoảng tin cậy 95%

Z = 1,96

Theo tác giả Francisca.S Molina Garcia năm 2010, p= 0,11

Chọn d = 0,06

n= 105

Vậy cỡ mẫu tối thiểu là 105 ca.

Tiêu chuẩn chọn mẫu:

- Từ 01.01.2011 đến 30.06.2011
- Thai phụ người Việt Nam có đơn thai sống, tuổi thai từ 11 tuần đến 14 tuần, có nguy cơ cao lichen bội nhiễm sắc thể.
- Đồng ý thực hiện thủ thuật sinh thiết gai nhau.
- Có số điện thoại liên lạc và địa chỉ rõ ràng ở Việt Nam.
- Quyết định khám thai và sinh tại bệnh viện Từ Dũ.
- Đồng ý tham gia nghiên cứu.

Tiêu chuẩn xác định thai kỳ có nguy cơ cao lichen bội nhiễm sắc thể:

- Nguy cơ $\geq 1/100$.
- Thai nhi có độ mờ da dày $\geq 3,5$ mm.

Phương pháp chọn mẫu:

Tất cả những trường hợp thỏa tiêu chuẩn chọn mẫu trong thời gian trên.

CÁC BIẾN SỐ DÙNG TRONG NGHIÊN CỨU:

Biến số phu thuộc:

Loại biến	Cách đánh giá	Định nghĩa cách đánh giá biến
Lichen bội nhiễm sắc thể	Nhị giá: Có - Không	Có: Kết quả sinh thiết gai nhau có lichen bội nhiễm sắc thể. Không: Kết quả sinh thiết gai nhau không có lichen bội nhiễm sắc thể.

Biến số độc lập:

■ Các biến số về đặc tính của thai phụ và thai kỳ

- Tuổi mẹ
- Tuổi thai
- Nhịp tim thai
- Độ mờ da gáy
- Vị trí bánh nhau

■ Các biến số qua siêu âm: 3 dấu hiệu chỉ điểm mới

- Bất sản xương mũi
- Bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch
- Dòng phut ngược qua van ba lá

CÁCH ĐÁNH GIÁ 3 DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI QUA SIÊU ÂM

■ Dấu hiệu bất sản xương mũi

Xương mũi hiện diện

Bất sản xương mũi

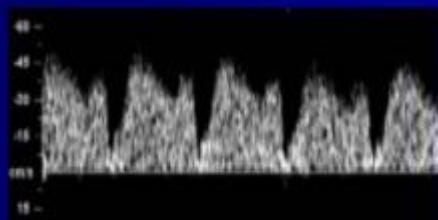
14

13

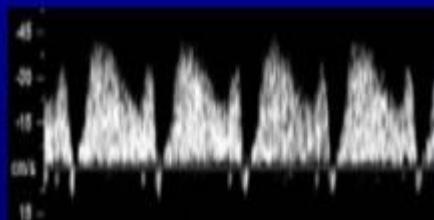
■ Dấu hiệu bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch

Ống tĩnh mạch

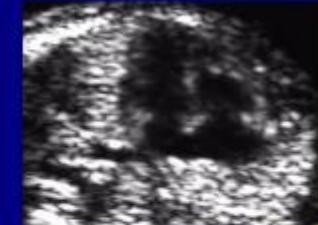

Sóng a bình thường

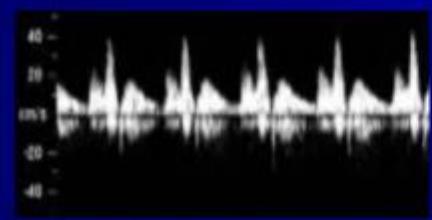

Sóng a đảo ngược bất thường

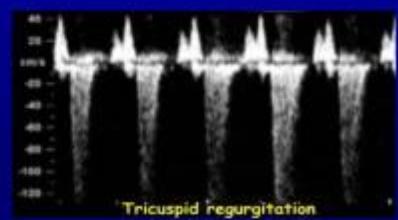
■ Dấu hiệu dòng phut ngược qua van 3 lá

Mặt cắt 4 buồng tim thai

Dòng máu bình thường qua 3 lá

Dòng phut ngược qua van 3 lá

16

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

15

CÁCH ĐÁNH GIÁ CÁC BIẾN SỐ

Loại biến	Cách đánh giá	Định nghĩa cách đánh giá biến
Biến số (1): Bất sản xương mũi	Nhiệt giá: Có- Không	Có: bất sản xương mũi như định nghĩa ở trên Không: có xương mũi như định nghĩa ở trên
Biến số (2): Bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch	Nhiệt giá: Có- Không	Có: Sóng a đảo ngược Không: Có hoặc không có sóng a
Biến số (3): Dòng phuyt ngược qua van ba lá	Nhiệt giá: Có- Không	Có: Có dòng phuyt ngược qua van ba lá Không: Không có dòng phuyt ngược qua van ba lá
Kết hợp biến số (1) và hoặc (2) và hoặc (3)	Nhiệt giá: Có- Không	Có: ít nhất 1 trong 3 biến số là Có Không: (1) và (2) và (3) đều là Không ¹⁷

$$- \text{Độ nhạy} = \frac{a}{a+c}$$

$$- \text{Độ đặc hiệu} = \frac{d}{b+d}$$

$$- \text{Tí lệ dương tính giả} = 1 - (\text{Độ đặc hiệu})$$

$$- \text{Giá trị tiên đoán dương} = \frac{a}{a+b}$$

$$- \text{Giá trị tiên đoán âm} = \frac{d}{c+d}$$

THU THẬP VÀ XỬ LÝ SỐ LIỆU

- Sử dụng hệ điều hành Window XP
- Tổng hợp và quản lý số liệu trên Excel- Office 2007
- Xử lý và phân tích số liệu thông qua phần mềm SPSS 16.0
- Tính giá trị của test:

		Tình trạng bệnh		
		Có	Không	Tổng
Test chẩn doán	(+)	a	b	a+b
	(-)	TP	FP	
		FN	TN	c+d
Tổng		a+c	b+d	a+b+c+d

Tiêu chuẩn vàng để xác định lệch bối NST: KQ sinh thiết gai nhau¹⁸

KẾT QUẢ

ĐẶC ĐIỂM CỦA THAI PHỤ THAM GIA NGHIÊN CỨU

Tuổi mẹ	< 35 tuổi		≥ 35 tuổi	
	66,1%	33,9%		
Nơi cư trú	TP Hồ Chí Minh		Tỉnh thành khác	
	48,2%		51,8%	
Nghề nghiệp	Buôn bán	Công nhân	Công nhân viên	Làm ruộng
	10%	10%	51%	5%
Số lần mang thai	Lần 1	Dã có mang thai nhưng chưa có con	Có 1 con	Có ≥ 2 con
	40%	13%	37,5%	9,5%

KHẢO SÁT BỘ NHIỄM SẮC THỂ CÁC LOẠI CỦA THAI KỲ

Chọn được 114 thai phụ có nguy cơ cao ở quý 1 thai kỳ thỏa tiêu chuẩn chọn mẫu

↓
Siêu âm tìm các dấu hiệu chỉ điểm mới

↓
Tiến hành sinh thiết胎盘

Kết quả

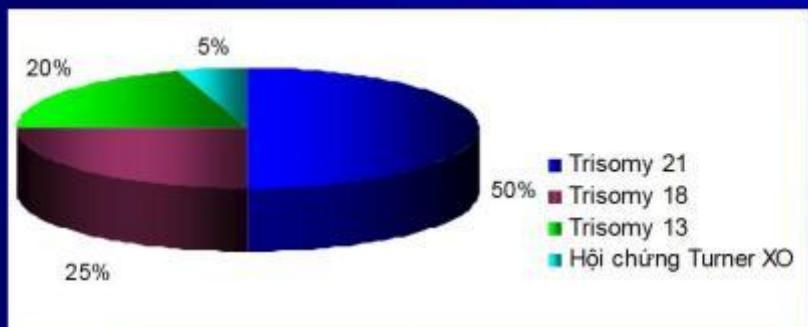
94 ca: thai nhi có bộ nhiễm sắc thể bình thường.

20 ca: thai nhi có lách bội nhiễm sắc thể: 10 ca T21, 5 ca T18, 4 ca T13, 1 ca HC Turner.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

21

PHÂN PHỐI CÁC LOẠI BẤT THƯỜNG NHIỄM SẮC THỂ TRONG NGHIÊN CỨU

Theo K. Nicolaides: bất thường NST xuất hiện trong tự nhiên với tỉ lệ:
T21: T18, T13: HC Turner: Tam bội: khác = 50%: 25%: 10%: 5%: 10%²²

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN CỦA TỪNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Bảng giá trị chẩn đoán của dấu hiệu bắt săn xương mũi

	ĐN %	ĐDH %	Tỉ lệ DTG %	GTTĐ (+) %	GTTĐ (-) %
Trisomy 21	60 (6/10)	97,1 (101/104)	2,9	66,6 (6/9)	96,2 (101/105)
Trisomy 18	60 (3/5)	94,5 (103/109)	5,5	33,3 (3/9)	98,1 (103/105)
Trisomy 13	50 (2/4)	93,6 (103/110)	6,4	22,2 (2/9)	98,1 (103/105)
HC Turner	100 (1/1)	92,9 (105/113)	7,1	11,1 (1/9)	100 (105/105)

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

23

SO SÁNH VỚI 1 SỐ NGHIÊN CỨU KHÁC

Độ nhạy của dấu hiệu bắt săn xương mũi (%) trong Δ lách bội NST

Nghiên cứu	Trisomy 21	Trisomy 18	Trisomy 13	HC Turner
Cicero, 2004	68,8	54,8	34,2	10,9
Cicero, 2006	62,1	55	31,6	38,5
Sonek, 2006	68,5	55	35	10
Kagal, 2009	59,8	52,8	45	
Chúng tôi, 2011	60	60	50	100 ²⁴

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

24

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN CỦA TỪNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Bảng giá trị chẩn đoán của dấu hiệu bất thường dòng máu qua ống TM

	ĐN %	ĐDH %	Tỉ lệ DTG %	GTTD (+) %	GTTD(-) %
Trisomy 21	70 (7/10)	96,2 (100/104)	3,8	63,6 (6/9)	97 (100/103)
Trisomy 18	60 (3/5)	92,7 (101/109)	7,3	27,3 (3/11)	98 (101/103)
Trisomy 13	50 (2/4)	91,8 (101/110)	6,4	18,2 (2/11)	98,1 (101/103)
HC Turner	100 (1/1)	91,1 (103/113)	8,9	9,1 (1/11)	100 (103/103)
Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD					
25					

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN CỦA TỪNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Dấu hiệu bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch

	Độ nhạy của dấu hiệu bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch (%)			
	Trisomy 21	Trisomy 18	Trisomy 13	HC Turner
Maiz, 2009	66,4	58,3	55	75
Chúng tôi, 2011	70 (7/10)	60 (3/5)	50 (2/4)	100 (1/1)
Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD				26

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN CỦA TỪNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Bảng giá trị chẩn đoán của dấu hiệu dòng phuy ngược qua van ba lá

	ĐN %	ĐDH %	Tỉ lệ DTG %	GTTD (+) %	GTTD(-) %
Trisomy 21	60 (6/10)	96,1 (100/104)	3,9	60 (6/10)	96,1 (100/104)
Trisomy 18	40 (2/5)	92,7 (101/109)	7,3	20 (2/10)	97,1 (101/104)
Trisomy 13	50 (2/4)	92,7 (102/110)	7,3	20 (2/10)	98,1 (102/104)
HC Turner	100 (1/1)	91,1 (104/113)	8,0	10 (1/10)	100 (104/104)
Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD					
27					

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN CỦA TỪNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Độ nhạy của dấu hiệu dòng phuy ngược qua van ba lá trong A lệch bội

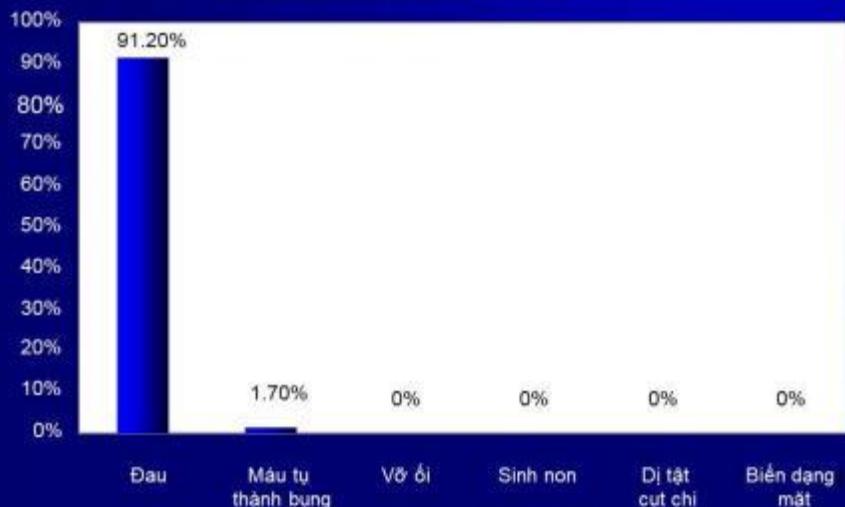
	Trisomy 21	Trisomy 18	Trisomy 13	HC Turner
Faiola, 2005	65,1%	50%	50%	41%
Kagan, 2009	55,7%	33,3%	30%	37,5%
Chúng tôi, 2011	60% (6/10)	40% (2/5)	50% (2/4)	100% (1/1)
Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD				28

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN BẤT THƯỜNG NHIỄM SẮC THỂ KHI KẾT HỢP CẢ BA DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Tần suất dấu hiệu chỉ điểm mới theo KQ nhiễm sắc thể khi kết hợp song song cả 3 dấu hiệu

	Bộ nhiễm sắc thể lệch bội	Bộ nhiễm sắc thể bình thường	Tổng
Test (+)	19	2	21
Có ít nhất 1 dấu hiệu chỉ điểm			
Test (-)	1	92	93
Không có cả 3 dấu hiệu chỉ điểm			
Tổng	20	94	114
Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD	29		

BIÉN CHỨNG, TÁC DỤNG PHỤ TRONG VÒNG 1 THÁNG SAU SINH THIẾT GAI NHAU

GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN BẤT THƯỜNG NST KHI KẾT HỢP CẢ BA DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

Bảng giá trị chẩn đoán khi kết hợp chung cả 3 dấu hiệu

ĐN %	ĐDH %	Tí lệ DTG %	GTTD (+) %	GTTD(-) %
95	97,8	2,2	90,5	98,9
(19/20)	(92/94)		(19/21)	(92/93)

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

30

KẾT LUẬN

1. KHẢO SÁT KẾT QUẢ BỘ NHIỄM SẮC THỂ CÁC LOẠI CỦA NHỮNG THAI KỲ TRONG NGHIÊN CỨU

Tí lệ thai kỳ lệch bội trong nghiên cứu là 17,5%, trong đó:

- 50% trisomy 21
- 25% trisomy 18
- 20% trisomy 13
- 5% hội chứng Turner

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

32

KẾT LUẬN

2. GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN BẤT THƯỜNG NHIỄM SẮC THÈ THAI NHI Ở QUÝ 1 THAI KỲ CỦA TÙNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

■ Giá trị chẩn đoán của dấu hiệu “bất săn xương mũi”:

- ❖ Độ nhạy: 60%, độ đặc hiệu: 97,1%, tỉ lệ DTG: 2,9% đối với T21
- ❖ Độ nhạy: 60%, độ đặc hiệu: 94,5%, tỉ lệ DTG: 5,5% đối với T18
- ❖ Độ nhạy: 50%, độ đặc hiệu: 93,6%, tỉ lệ DTG: 6,4% đối với T13
- ❖ Độ nhạy: 100%, độ đặc hiệu: 92,9%, tỉ lệ DTG: 7,1% đối với hội chứng Turner

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

33

KẾT LUẬN

2. GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN BẤT THƯỜNG NHIỄM SẮC THÈ THAI NHI Ở QUÝ 1 THAI KỲ CỦA TÙNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

■ Giá trị chẩn đoán của dấu hiệu “đồng phut ngược qua van ba lá”:

- ❖ Độ nhạy: 60%, độ đặc hiệu: 96,1%, tỉ lệ DTG: 3,9% đối với T21
- ❖ Độ nhạy: 40%, độ đặc hiệu: 92,7%, tỉ lệ DTG: 7,3% đối với T18
- ❖ Độ nhạy: 50%, độ đặc hiệu: 92,7%, tỉ lệ DTG: 7,3% đối với T13
- ❖ Độ nhạy: 100%, độ đặc hiệu: 92%, tỉ lệ DTG: 8,0% đối với hội chứng Turner.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

35

KẾT LUẬN

2. GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN BẤT THƯỜNG NHIỄM SẮC THÈ THAI NHI Ở QUÝ 1 THAI KỲ CỦA TÙNG DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

■ Giá trị chẩn đoán của dấu hiệu “bất thường dòng máu qua ống tĩnh mạch”:

- ❖ Độ nhạy: 70%, độ đặc hiệu: 96,2%, tỉ lệ DTG: 3,8% đối với T21
- ❖ Độ nhạy: 60%, độ đặc hiệu: 92,7%, tỉ lệ DTG: 5,5% đối với T18
- ❖ Độ nhạy: 50%, độ đặc hiệu: 91,8%, tỉ lệ DTG: 8,2% đối với T13
- ❖ Độ nhạy: 100%, độ đặc hiệu: 91,1%, tỉ lệ DTG: 8,9% đối với hội chứng Turner.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

34

KẾT LUẬN

3. GIÁ TRỊ CHẨN ĐOÁN BẤT THƯỜNG NHIỄM SẮC THÈ THAI NHI Ở QUÝ 1 THAI KỲ KHI KẾT HỢP CẢ 3 DẤU HIỆU CHỈ ĐIỂM MỚI:

■ Tăng độ nhạy, độ đặc hiệu và giảm tỉ lệ dương tính giả:

- ❖ Độ nhạy: 95%
- ❖ Độ đặc hiệu: 97,8%
- ❖ Tỉ lệ dương tính giả: 2,2%
- ❖ Giá trị tiên đoán dương: 90,5%
- ❖ Giá trị tiên đoán âm: 98,9%

■ Giảm 73% số ca sinh thiết gai nhau không cần thiết.

Hội thảo Khoa học công nghệ BV TD

36

KẾT LUẬN

4. BIỂN CHỨNG TÁC DỤNG PHỤ XÂY RA TRONG VÒNG MỘT THÁNG SAU SINH THIẾT GAI NHAU:

- Đau thường gặp nhất.
- Không xảy ra biến chứng vỡ ối, sinh non, dị tật cựu chi, biến dạng mặt .

ĐỀ XUẤT

▪ Đề triển khai chiến lược sàng lọc bất thường nhiễm sắc thể ở quý 1 thai kỳ trên diện rộng với hiệu quả cao:

- ❖ Đối với ngành y tế:
 - Cơ sở vật chất
 - Nhân lực
- ❖ Đối với hoạt động thông tin tuyên truyền:
 - Nâng cao ý thức chăm sóc thai kỳ sớm
 - Tuyên truyền, giáo dục nâng cao kiến thức cho người dân
 - Lồng ghép kiến thức vào chương trình GD phổ cập, công cộng của cộng đồng.

